

RECENZJA

rozprawy doktorskiej autorstwa **mgr. Marcina KAZIORA** nt. „**ORGANIZACJA AKCJI RATOWNICZEJ PODCZAS ZDARZENIA MASOWEGO W POLSCE**” przygotowanej pod kierunkiem promotora **bryg. dr. hab. inż. Pawła GROMKA, prof. uczelni**.

1. Ocena formalna pracy.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska liczy 302 strony, które zostały podzielone na 6 rozdziałów, poprzedzonych wstępem i zwieńczonych zakończeniem. Integralną częścią pracy jest bibliografia, spis rysunków i wykresów. Zarówno tytuł pracy, jak i tytuły poszczególnych rozdziałów są zgodne z treściami w nich zawartymi, a razem tworzą spójną i zamkniętą całość. Liczba stron w rozdziałach jest mocno zróżnicowana: rozdział pierwszy liczy – 41 stron, rozdział drugi – 39 stron, rozdział trzeci – 73 strony, rozdział czwarty – 23 strony, rozdział piąty – 19 stron, rozdział szósty – 19 stron. W kolejnych projektach badawczych Autor powinien rozważnie planować objętość poszczególnych części pracy, mając na uwadze zasadę ich proporcjonalności.

Bibliografia liczy 163 pozycje (zarówno w języku polskim, jak i angielskim), w tym opracowań (zwartych i ciągłych) – 73, aktów prawnych – 24, źródeł internetowych – 25 oraz pozostałych dokumentów – 41. Przypisy i bibliografia zostały sporządzone w systemie APA-7, co oznacza, że zawarto w nich dane bibliograficzne wskazujące na autora, tytuł, rok wydania i wydawnictwo. Nie jest to bibliografia imponująca, choć Autor zgromadził i dokonał przeglądu istotnych dla obszaru badawczego materiału naukowego, niemniej zabrakło w tym zestawie tak znaczących pozycji, jak choćby „Słownik ratownictwa” wydany przez Akademię Pożarniczą w 2023 roku.

Całość dysertacji cechuje staranne przygotowanie, dbałość o język i styl ujęcia pisarskiego oraz jakość i czytelność zamieszczonych tabel i wykresów.

A. K.

2. Ocena warstwy metodologicznej dysertacji.

Niezbędne dla każdego dzieła naukowego założenia metodologiczne zostały zawarte w rozdziale pierwszym dysertacji. W poszczególnych podrozdziałach Autor przedstawił sytuację problemową, dokonał analizy krytycznej literatury przedmiotu oraz sformułował przedmiot, cel poznawczy i użyteczny, problemy badawcze: główny i szczegółowe, hipotezę: główną i szczegółową oraz metody, techniki i narzędzia badawcze. Z nie wyjaśnionych przez Autora względów nie uwzględniono zmiennych i wskaźników oraz założeń i ograniczeń badawczych. Zastrzeżenia recenzenta budzi sposób przeprowadzenia krytycznej analizy literatury, która jest obszernym – zawartym na 28 stronach – wyliczeniem publikacji, zamieszczonych następnie w bibliografii. Wartość naukowa tej „analizy” jest zerowa, w dodatku autor nie zachował nawet porządku chronologicznego, nie mówiąc o odniesieniu się do treści. Podsumowując, Autor nie wykazał przekonująco, że faktycznie w dostępnej literaturze przedmiotu istnieje rzeczywista, zdiagnozowana luka badawcza, którą postanowił w systemie wiedzy z zakresu dyscypliny nauk o bezpieczeństwie wypełnić.

Przechodząc do oceny poszczególnych elementów metodologicznych należy podkreślić spójność i logiczne następstwo zastosowanej triady metodologicznej: problem – hipoteza – cel, z którymi koresponduje temat pracy. Autor sformułował przedmiot badań (s. 57), którym są uwarunkowania i procesy organizacji akcji ratowniczej podczas zdarzeń masowych w Polsce. Z kolei celem badań jest po pierwsze, określenie specyfiki prowadzenia akcji ratowniczych podczas zdarzeń masowych, po drugie, wypracowanie koncepcji usprawnienia organizacji takich akcji.

Przedstawione problemy badawcze oraz odpowiadające im hipotezy nie budzą zastrzeżeń, dopowiadając wymogom podstawowych funkcji nauki, tj. diagnozującej, wyjaśniającej i prognozującej oraz wdrożeniowej.

Jeżeli chodzi o zastosowane metody badawcze, niezbędne do rozwiązania problemów badawczych i weryfikacji hipotez, Autor podzielił je na teoretyczne oraz empiryczne. W grupie tych pierwszych znalazły się między innymi metody analizy i syntezy, indukcji i dedukcji oraz uogólnienia i klasyfikacji, a także – na co warto zwrócić uwagę – metody wnioskowania i porównania, których Autor nie wymienia. Metody empiryczne oparte zostały na studium przypadków oraz sondażu diagnostycznym z wykorzystaniem techniki wywiadu. Podkreślenia wymaga fakt rzeczowego przedstawienia kryteriów, jakimi Autor kierował się wybierając konkretne zdarzenia rzeczywiste do pogłębionych analiz oraz przyjęcia

jednakowego schematu badawczego, niezbędnego do ujednolicenia wyników badań i ich porównania. Podobnie ma się kwestia wyboru ekspertów do przeprowadzenia wywiadów. Świadczy to o rzetelnym metodologicznym przygotowaniu mgr. Marcina Kaziora do prowadzenia procesu badawczego.

Podsumowując jakość rozdziału metodologicznego stwierdzam, że jego mocnymi stronami są: prawidłowe sformułowanie głównych elementów metodologicznych, w tym celów, problemów i hipotez, podsumowanie każdego rozdziału merytorycznego uogólnieniami i wnioskami oraz precyzyjne opisanie procedury badawczej. Słabą stroną jest analiza literatury przedmiotu, brak określenia zmiennych i wskaźników oraz ograniczeń i założeń badawczych oraz brak wprowadzenia metodologicznego do każdego rozdziału merytorycznego, w którym byłyby przedstawione problemy i hipotezy szczegółowe.

3. Ocena strony merytorycznej pracy.

Przedłożona do recenzji dysertacja składa się z pięciu rozdziałów merytorycznych, które mają charakter teoretyczny, analityczny i empiryczny. Cechą charakterystyczną prowadzonych rozważań jest widoczna umiejętność łączenia wiedzy teoretycznej, z doświadczeniem zawodowym, co nadaje pracy wartość nie tylko naukową, ale przede wszystkim użyteczną.

W rozdziale drugim, pt. „Specyfika akcji ratowniczych podczas zdarzenia masowego w Polsce”, Autor wychodząc od rozważań dotyczących istoty i zakresu bezpieczeństwa powszechnego, przedstawia wybrane przykłady akcji ratowniczych, które były prowadzone podczas zdarzeń masowych. Na tej podstawie wskazuje czym charakteryzują się takie zdarzenia i jak specjalistycznych i specyficznych działań wymagają. Doktorant wykazał się umiejętnością analitycznego i syntetycznego ujęcia omawianych treści oraz wyciągania konstruktywnych wniosków dotyczących holistycznego ujęcia problemu badawczego. Ponadto autami rozdziału jest częste wnioskowanie, brak zbędnych i niepotrzebnych treści, graficzne ujęcie treści opisowych.

Rozdział trzeci, pt. „Determinanty organizacyjne akcji ratowniczej podczas zdarzenia masowego w Polsce” ma charakter wyjaśniający poszczególne etapy prowadzenia akcji ratowniczej. Autor rozpoczyna od przedstawienia systemu dysponowania podmiotów ratowniczych do zdarzenia, szczególne miejsce poświęcając Państwowej Straży Pożarnej, jako wiodącemu podmiotowi ratownicznemu, będącym trzonem Krajowemu Systemowi

Ratowniczo-Gaśniczemu. Następnie przedstawia zasady dowodzenia i koordynowania akcją ratowniczą, biorąc pod uwagę liczbę podmiotów biorących w niej udział oraz zakres działań ratowniczych. Przedstawiając cztery zasadnicze fazy przebiegu działań ratowniczych, drugą nazywa fazą konsolidacji. W tym miejscu warto zadać pytanie, co lub kogo ta faza konsoliduje? Czy należy rozumieć, że będzie to konsolidacja podmiotów ratowniczych biorących udział w zdarzeniu? Jeżeli tak, warto rozważyć dookreślenie tego terminu. W kolejnym podrozdziale Autor zwraca uwagę na łączność między podmiotami ratowniczymi, która często bywa newralgicznym elementem każdego działania ratowniczego, często wpływając na jej skuteczność. Kolejną kwestią jest logistyka, która zdecydowanie wpływa na jakość prowadzonych przez ratowników czynności oraz dobrostan poszkodowanych. Słabą stroną przeprowadzonych w tej części rozdziału rozważań jest fakt, że Autor skupia swą uwagę badawczą na zasobach logistycznych PSP, nie rozszerzając horyzontu poznawczego o inne podmioty, które w trakcie długotrwałej akcji ratowniczej będą partycypować w procesie zabezpieczenia logistycznego. W tym miejscu widoczny jest brak przyjęcia ograniczeń badawczych, w których można byłoby zawęzić rozważania tylko do zasobów PSP. Omawiając zasady prowadzenia segregacji i dekontaminacji poszkodowanych, Doktorant posługuje się pojęciem infrastruktury społecznej na terenie województwa (s. 160), jako elementu składowego Grupy Ratownictwa Medycznego, powołanej przez Komendanta Wojewódzkiego PSP. W trakcie obrony warto rozwinąć ten termin i wskazać jego znaczenie dla akcji ratowniczej. Podsumowując, determinanty przedstawione w rozdziale stanowią istotne czynniki wpływające na jakość i skuteczność akcji ratowniczych. Jedynym mankamentem rozdziału jest prowadzenie rozważań jedynie z perspektywy sprawczości PSP, z ewidentnym pominięciem innych służb i podmiotów ratowniczych.

W rozdziale czwartym pt. „Trudności organizacyjne akcji ratowniczej podczas zdarzenia masowego w Polsce” Autor skupia się na organizacyjnych aspektach prowadzonej akcji ratowniczej. W tej części pracy zostały uwzględnione wyniki badań empirycznych, uzyskane w trakcie prowadzenia wywiadów eksperckich. Rozdział jest szczególnie wartościowy ze względu na wielopłaszczyznowe analizy zadań i obowiązków spoczywających na kierującym działaniem ratowniczym, trudnościami w dowodzeniu operacjami prowadzonymi z udziałem wielu podmiotów ratowniczych oraz dużą ilością poszkodowanych. Doktorant, odnosząc się do wcześniej wskazanych newralgicznych obszarów akcji ratowniczej, krytycznie ocenia skuteczność procedur oraz funkcjonalność systemów. Wskazując na trudności logistyczne podczas zdarzeń masowych (s. 193) nie

rozwija tematu zabezpieczenia logistycznego ratowników. Oceniając jakość merytoryczną treści zaprezentowanych w tym rozdziale warto wskazać na umiejętność porównania pięciu wybranych zdarzeń masowych z opiniami zebranymi podczas wywiadów eksperckich, co pozwoliło na sformułowanie rekomendacji końcowych. Ponadto Autor podnosi kwestę predyspozycji psychicznych kierującego działaniem ratowniczym (KDR) oraz jego doświadczenia zawodowego, co znacząco wpływa na powodzenia akcji ratowniczej. Kompetencje twarde i miękkie KDR są szczególnie istotne w sytuacji prowadzenia wielu odcinków bojowych oraz nadmiaru lub niedoboru informacji.

Dopełnieniem wcześniejszego rozdziału jest kolejna część dysertacji pt. „Perspektywa praktyczna organizacji akcji ratowniczej podczas zdarzenia masowego w Polsce”. Autor dokonał uogólnienia rozwiązań polskich i zagranicznych w aspekcie praktycznym, biorąc pod uwagę doświadczenia takich państw, jak Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Niemcy, Francja oraz Unijny Mechanizm Ochrony Ludności. Przedstawione rozważania są wartościowe, niemniej mają aż za bardzo syntetyczny charakter. Na uwagę zasługuje wniosek Doktoranta, że w zakresie przygotowania kadry dowódczej w innych państwach zauważalna jest przewaga prowadzenia szkoleń w obszarze zarządzania procesem kierowania akcją ratowniczą, a nie koncentrowanie się na aspektach technicznych działań ratowniczych, czego w rozwiązaniach krajowych ewidentnie brakuje.

Rozdział ostatni, pt. „Koncepcja usprawnienia organizacji akcji ratowniczej podczas zdarzenia masowego w Polsce” stanowi wykładnię założeń organizacyjno-funkcjonalnych niezbędnych zdaniem Autora dla usprawnienia procesu prowadzenia działań ratowniczych. Utrzymując konsekwentnie porządek analiz realizowanych w eksplorowanych obszarach badawczych, mgr Marcin Kazior formułuje postulaty i kierunki doskonalenia procesu prowadzenia akcji ratowniczych. Walorem rozdziału jest jego użyteczny charakter, ponieważ Autor czytelnie i jednoznacznie wskazuje kierunki działań, jakie należy podjąć, aby usprawnić proces prowadzenia akcji ratowniczej.

Zakończenie stanowi kwintesencję rozważań zawartych we wcześniejszych rozdziałach oraz odniesienie się do przyjętych założeń metodologicznych. Przeprowadzone badania upoważniły Doktoranta do oceny stopnia realizacji celów pracy oraz potwierdzenia przyjętej hipotezy głównej. Brak jest natomiast powiązania problemu głównego i problemów szczegółowych z wnioskami końcowymi oraz stopnia potwierdzenia lub falsyfikacji hipotez szczegółowych.

Podsumowując ocenę części merytorycznej stwierdzam, że praca doktorska została opracowana na poziomie bardzo dobrym. Autor dokonał krytycznej oceny obowiązujących rozwiązań organizacyjno-funkcjonalnych, wskazał słabości i niedociągnięcia obowiązujących procedur oraz zaproponował konkretne rozwiązania o wysokim walorze użyteczności. Przedstawione w ostatnim rozdziale wnioski i rekomendacji winny być zastosowane w praktyce, tak aby doskonalić proces prowadzenia akcji ratowniczych w trakcie zdarzeń masowych. Jest to tym bardziej istotne, że takie zdarzenia stały się integralną częścią życia współczesnych ludzi, czego przykładem są przytoczone przez Doktoranta katastrofy. Wskazane w recenzji niedociągnięcia stanowią wskazówki warte wykorzystania przy podejmowaniu kolejnego wysiłku naukowo-badawczego, natomiast generalnie nie rzutują na jakość przedstawionej do recenzji rozprawy.

4. Problemy do wyjaśnienia w toku obrony rozprawy doktorskiej.

1. W jakim stopniu przedstawione rozwiązania organizacyjno-funkcjonalne mogą być przydatne dla innych podmiotów biorących udział w akcji ratowniczej?
2. W jakim zakresie proponowane rozwiązania wymagają zmian w aktach prawnych rangi ustawowej oraz jakie koszty finansowe za sobą pociągają?

5. Ogólna ocena i wniosek końcowy.

Przedstawiona do recenzji rozprawa mgr. Marcina Kaziora stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, podczas którego Autor wykazała się wiedzą teoretyczną i praktyczną z obszaru nauk o bezpieczeństwie, umiejętnością posługiwania się metodami naukowymi (teoretycznymi i empirycznymi) oraz zdolnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Pomimo wskazanych w recenzji mankamentów i niedociągnięć, stwierdzam, że nie rzutują one w całości na ogólną wartość merytoryczną recenzowanej pracy, którą ocenia pozytywnie.

Tym samym ja, niżej podpisana stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska mgr. Marcina Kaziora spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r., poz. 478) i wnioskuje o dopuszczenie mgr. Marcina Kaziora do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie.

Aleksandra Skrabacz